

Nr 3 (35) MIESIĘCZNIK 2014

Kwartalnik edukacyjno-informacyjny Ośrodka Kultury Leśnej w Gofuchowie

W numerze:

*Międzynarodowy
Festiwal Kultury
Leśnej i Łowieckiej*

Wystawy czasowe

*Nowości
wydawnicze*

*Leśny Kompleks
Promocyjny
„Lasy Rychtałskie”
Nadleśnictwo Syców*

Żółw błotny

Minęły już wakacje, które dla Ośrodka wcale nie były sezonem ogórkowym. Odwiedzający nas turyści mogli zobaczyć dwie wystawy czasowe, a wśród nich ciekawą kolekcję siekier ze zbiorów prywatnych Edwarda Marszałka – leśnika z regionu Bieszczad, który od lat zbiera te przedmioty i może się pochwalić kolekcją liczącą kilkaset egzemplarzy. Jak sam podkreśla, siekiera to ważne narzędzie, którym człowiek torował sobie drogę rozwoju cywilizacji i nie ma się czego wstydzić.

Druga wystawa to zdjęcia lotnicze Aleksandra Grada – leśnika z Nadleśnictwa Turek, zamilowanego motolotniarza i fotografika utrwalającego piękno i fakturę krajobrazu widzianego z lotu ptaka. Na jego zdjęciach lasy przypominają kolorowy gobelin misternie utkany przez naturę.

Dużym zainteresowaniem turystów cieszy się nowo otwarta drewniana chata w północnej części parku, w której zobaczyć można zabytkową kancelarię leśniczego i jego pokój mieszkalny, a w sąsiednich izbach ekspozycję pszczelarzką. W najbliższej przyszłości w otoczeniu chaty powstanie wystawa terenowa różnorodnych zabytkowych uli z terenu Polski.

W połowie sierpnia bieżącego roku na dziedzińcu pałacu Muzeum Leśnictwa rozbrzmiewały sygnały i muzyka myśliwska w wykonaniu uczestników pierwszego festiwalu organizowanego w naszym ośrodku. Imprezie towarzyszyły ciekawe pokazy tresury psów, wyszkolonych ptaków drapieżnych oraz prezentacje wabienia zwierząt łownych.

W sezonie letnim staniem ośrodka ukazały się cztery nowe publikacje z zakresu historii Państwowej Szkoły dla Leśniczych w Białowieży, historii gospodarki leśnej w dolinie rzeki Obry, wspomnienia z życia trzech pokoleń leśników w jednej rodzinie oraz opisanie faktów z życiorysu profesora Bohdana Kielczewskiego – pierwszego i wieloletniego przewodniczącego Rady Naukowej naszego ośrodka. Wydał je drukarnia kolejny, 13 tom „Studiów i Materiałów Ośrodka Kultury Leśnej”, z którym zapoznać się można także na stronie internetowej.

W trzecim kwartale ukazały się kolejne publikacje przygotowane przez pracowników działu edukacji, a wśród nich zestaw scenariuszy lekcji pod wspólnym tytułem „Użytkowanie lasu nie jest złe” oraz wybór fraszek „Zabij śmiechem

J. Frankowski

zle zwyczajnie”.

Pomimo wakacji prowadzone były lekcje terenowe i warsztaty plastyczne dla dzieci, uczestników kolonii na terenie Wielkopolski. Jesienią odbędą się liczne zajęcia edukacyjne w gołuchowskim parku i Pokazowej Zagrodzie Zwierząt oraz konkurs na imiona żubrów, które w tym roku przyszły na świat. Otworzymy też nowe wystawy czasowe i jak co roku przeprowadzimy akcję „Ratujmy kasztanowce”.

Zapraszam wszystkich do odwiedzin ośrodka oraz na długie spacery po parku w barwach jesieni.

Benedykt Roźmiarek

Dyrektor Ośrodka Kultury Leśnej

Konkurs

Ośrodek Kultury Leśnej zaprasza do udziału w konkursie na imiona dla żubrów urodzonych w gołuchowskiej zagrodzie.

fot. P. Orlik

* Zapraszamy *

szczególności na stronie: www.okl.lasy.gov.pl

Zapraszamy

Wystawy stałe w Muzeum Leśnictwa:

„Kulturotwórcza rola lasu”
„Dzieje leśnictwa w Polsce”
„Spotkanie z lasem”
„Diorama – grąd środkowoeuropejski w aspekcie wiosennym”
„Diorama – świerczyna borealna w aspekcie zimowym”
„Gatunki leśne z Czerwonej Księgi”
„Technika leśna”, „Ochrona lasu”
Chałupa – leśniczówka

Wystawy czasowe w Muzeum Leśnictwa:

„Pory roku”
wystawa malarstwa Anny Kędziory (do grudnia 2014 r.)
„Kwiaty i pejzaże”
wystawa fotografii Janusza Tarchalskiego (do grudnia 2014 r.)
„Makrofotografia. Owady”
wystawa Radosława Pusza (do grudnia 2014 r.)
„Pamiętajmy o siekierach”
i pocztówki z niezapominającą wystawą ze zbiorów Edwarda Marszałka (do marca 2015 r.)

Zajęcia terenowe dla dzieci i młodzieży prowadzone w parku-arboretum:

„Leśni detektywi”
„Ssaki leśne”
„Żubrowe ciekawostki”

Zajęcia muzealne dla dzieci i młodzieży prowadzone w Muzeum Leśnictwa:

„Gatunki leśne z Czerwonej Księgi”
„Budowa warstwowa lasu”
„Spotkanie z lasem”, „Zagrożenia lasu”

Informacje dotyczące zajęć:

tel. (62) 761-50-45

e-mail: okl@okl.lasy.gov.pl

Tu byliśmy

5 maja br. pracownicy ośrodka zorganizowali gry i zabawy edukacyjne podczas festynu pn.: „Przywitania lata”, który odbył się w Leśnym Ośrodku Szkoleniowym w Puszczykowie (fot. Arch. OKL)

Wydarzenia

4 września 2014 roku w trakcie 114 zjazdu Polskiego Towarzystwa Leśnego, który odbył się na gościnnej ziemi lubuskiej, Przewodniczący Zarządu Głównego wręczył trzy „Medale Komisji Edukacji Narodowej” wieloletnim członkom tego towarzystwa, szczególnie zasłużonym dla oświaty i wychowania.

Wśród nagrodzonych znalazł się profesor Dariusz J. Gwiazdowicz – przewodniczący Rady Naukowej w Ośrodku Kultury Leśnej w Gołuchowie, doktor Benedykt Roźmiarek – dyrektor Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie oraz doktor Barbara Czolnik – kierownik Działu Edukacji i Informacji w tymże ośrodku.

Profesor Dariusz Gwiazdowicz jest doświadczonym nauczycielem akademickim, autorem wielu publikacji o walorach podręcznika, przeznaczonych dla studentów leśnictwa oraz wszelkich miłośników lasu. Ponadto jest inspiratorem działań oświatowych w Ośrodku Kultury Leśnej w Gołuchowie.

Doktor Benedykt Roźmiarek jest inicjatorem wielu form edukacji leśnej, badań nad rozwojem tej działalności oraz współautorem wielu przedsięwzięć edukacyjnych w ośrodku oraz na arenie międzynarodowej.

Doktor Barbara Czolnik jest autorem wielu wystaw ekologicznych, poradników metodycznych dla leśników i nauczycieli, pomocy dydaktycznych oraz kompleksowych badań nad rozwojem działalności edukacyjnej leśników.

Rewers medalu Awers medalu

Redakcja

Festiwal Kultury Leśnej i Łowieckiej

W obiektach Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie, 16 sierpnia 2014 roku, odbył się Międzynarodowy Festiwal Kultury Leśnej i Łowieckiej. Wydarzenie skierowane do szerokiej publiczności pomyślane zostało jako festyn rodzinny. Dlatego też w programie znalazły się pokazy, prezentacje edukacyjne, a także Konkurs Sygnałów Łowieckich i Muzyki Myśliwskiej.

Pomysł organizacji przedsięwzięcia podsunęli dwaj zaprzyjaźnieni myśliwi – mieszkańcy Kalisza: Tomasz Kania i Józef Czerniak. Do współorganizacji zostali zaproszeni nadleśniczowie okolicznych nadleśnictw, samorząd województwa wielkopolskiego a także lokalne samorządy, które jednak z zaproszenia nie skorzystały.

Przedsięwzięcie zostało wsparte przez sponsorów: Samorząd Województwa Wielkopolskiego, Stowarzyszenie Przedsiębiorców Leśnych im. M. Wierzbickiego, Sklep Myśliwski COLT z Kalisza, a także przez przedstawiciela zarządu okręgowego PZŁ w Kaliszu.

Podczas festiwalu licznie zgromadzonym widzom zaproponowano pokazy wabiarzy zwierząt łownych w wykonaniu

pracowników Nadleśnictwa Kalisz i ich gości – laureatów ogólnopolskich konkursów wabiarzy. Pokazy ptaków łowczych cieszyły się dużą popularnością wśród widzów, zwłaszcza że istniała możliwość bezpośredniego kontaktu z ptakami. Pokazy tresury psów obronnych wzbudziły entuzjazm wśród licznie zgromadzonych dzieci. Nadleśnictwa Antonin i Syców oraz Ośrodek Kultury Leśnej zorganizowały na swoich stoiskach konkursy z zakresu edukacji przyrodniczo-leśnej, a Muzeum Leśnictwa w Ośrodku Kultury Leśnej udostępniło nieodpłatnie w wydłużonym czasie swoje wystawy.

Wiodącym przedsięwzięciem Festiwalu był Konkurs Sygnałów Łowieckich i Muzyki Myśliwskiej, w którym udział wzięło 41 solistów podzielonych na cztery klasy oraz 12 zespołów występujących w klasach C, B, A, G, MB, MES.

Jury pracujące pod przewodnictwem dr inż. Macieja Strawy, Prezesa Klubu Sygnalistów Myśliwskich Polskiego Związku Łowieckiego i Nadleśniczego Nadleśnictwa Sarbia, przyznało Grand Prix Festiwalu Zespołowi Sygnalistów Myśliwskich „Rabiec” Zarządu

[cd. str. 4]

Zespół Sygnalistów Myśliwskich „Palatium” Nadleśnictwa Grodzisk, I miejsce w klasie B i MB w kategoriach zespołowych (fot. P. Ortell)

Festiwal otworzył Benedykt Roźniarek, dyrektor Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie (fot. P. Ortell)

Utwory na sygnałówki wysłuchało i oceniło jury pod przewodnictwem Macieja Strawy (fot. P. Ortell)

Na stoisku Nadleśnictwa Antonin dzieci poznawały tropy zwierząt leśnych (fot. P. Ortell)

Pracownicy Ośrodka Kultury Leśnej przeprowadzali gry i zabawy edukacyjne (fot. P. Ortell)

Przedstawiciele z Klubu Wabiarzy Jeleni na stoisku Nadleśnictwa Kalisz zaprezentowali pokazy wabienia (fot. P. Ortell)

Uczestnicy festiwalu dowidywali się, jakie zwierzęta żyją w polskich lasach (fot. P. Ortell)

Na polanie odbywały się pokazy ptaków łowczych, a chętni mogli wcielić się w rolę opiekunów tych zwierząt (fot. P. Ortell)

Łowcze ptaki drapieżne cieszyły się dużym zainteresowaniem nie tylko najmłodszych uczestników (fot. P. Ortell)

Przed Muzeum Leśnictwa – „Oficyna” miała miejsce prezentacja tresury psów (fot. P. Ortell)

Festiwal Kultury Leśnej i Łowieckiej

[od. ze str. 3]

Okręgowego PZŁ w Piotrkowie Trybunalskim, który otrzymał 276 punktów w klasie MEs oraz 284 punkty w klasie B.

Organizatorami, poza Ośrodkiem Kultury Leśnej w Gołuchowie, były pobliskie Nadleś-

Zespół Trębaczy Myśliwskich „Wilki” Nadleśnictwa Sarbia (fot. P. Ortell)

Zespół Sygnalistów Myśliwskich „Waltornia” Nadleśnictwa Zawadzkie, II miejsce w klasie B w kategoriach zespołowych (fot. P. Ortell)

nictwa: Antonin, Grodziec, Kalisz, Przedborów i Syców.

Mimo niesprzyjającej aury, w całonocnych wydarzeniach organizowanych we wszystkich obiektach Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie, udział wzięło ok. 2000 widzów.

Ośrodek nosi się z zamiarem kontynuacji przedsięwzięcia oraz wzbogacenia programu o nowe elementy.

Konrad Bul

Wręczenie nagród; od lewej: Marek Zdunek – Wójt Gminy Gołuchów, Wiesław Chojnacki – Nadleśniczy Nadleśnictwa Kalisz, Jakub Rolnik – I miejsce, Anna Szymendera – II miejsce, Łukasz Obecny – III miejsce (soliści w klasie C), Maciej Strawa – przewodniczący jury, Prezes Klubu Sygnalistów Myśliwskich Polskiego Związku Łowieckiego i Nadleśniczy Nadleśnictwa Sarbia (fot. P. Ortell)

Wyniki konkursu

Soliści w klasie A

I miejsce – **Wojciech Śliczner**,
Nadleśnictwo Grodziec

II miejsce – **Karol Kroskowski**, ZSM
Akteon SGGW Warszawa

III miejsce – **Karol Jurczyszyn**,
Nadleśnictwo Strzelce Krajeńskie

Soliści w klasie B

I miejsce – **Michał Standio**, Nadleśnictwo
Sarbia

II miejsce – **Hubert Kaczmarek**,
Nadleśnictwo Grodziec

III miejsce – **Aleksander Garczarek**,
Nadleśnictwo Grodziec

Soliści w klasie C

I miejsce – **Jakub Rolnik**, Koło Łowieckie
nr 19 „Jeleń” Piaski

II miejsce – **Anna Szymendera**, Koło
Łowieckie nr 29 „Darz Bór”
Jarocin

III miejsce – **Łukasz Obecny**, Koło
Łowieckie nr 29 „Darz Bór”
Jarocin

Soliści w klasie D

I miejsce – **Martyna Jamrozik**,
Nadleśnictwo Zawadzkie

II miejsce – **Gustaw Kaźmierczak**,
Nadleśnictwo Smolarz

Zespoły w klasie C

I miejsce – **Zespół Sygnalistów
Myśliwskich „Leśnik”** Koła Łowieckiego
nr 29 „Darz Bór” w Jarocinie, kierownik
zespołu Łukasz Obecny

Zespoły w klasie B

I miejsce – **Zespół Sygnalistów
Myśliwskich „Palatium”** Nadleśnictwa
Grodziec, kierownik zespołu Wojciech
Śliczner

II miejsce – **Zespół Sygnalistów
Myśliwskich „Waltornia”** Nadleśnictwa
Zawadzkie, kierownik zespołu Mariusz
Jamrozik

III miejsce – **Zespół Sygnalistów
Myśliwskich „Rabiec”** Zarządu
Okręgowego PZŁ w Piotrkowie
Trybunalskim, kierownik zespołu Seweryn
Borowiecki

Zespoły w klasie G

I miejsce – **Zespół Sygnalistyki i Muzyki
Myśliwskiej „Galindowe rogi”** przy
Nadleśnictwie Maskulińskie w Rucianem
Nidzie, kierownik zespołu Bernard Tarara

Zespoły w klasie MB

I miejsce – **Zespół Sygnalistów
Myśliwskich „Palatium”** Nadleśnictwa
Grodziec, kierownik zespołu Wojciech
Śliczner

II miejsce – **Zespół Sygnalistyki i Muzyki
Myśliwskiej „Galindowe rogi”** przy
Nadleśnictwie Maskulińskie w Rucianem
Nidzie, kierownik zespołu Bernard Tarara
III miejsce – **Zespół Muzyki Myśliwskiej
„Ogar”** Zarządu Okręgowego PZŁ Konin,
kierownik zespołu Andrzej Kapuściński

Zespoły w klasie MEs

I miejsce – **Zespół Sygnalistów
Myśliwskich „Rabiec”** Zarządu
Okręgowego PZŁ w Piotrkowie
Trybunalskim, kierownik zespołu Seweryn
Borowiecki
II miejsce – **Zespół Sygnalistów
Myśliwskich „Waltornia”** Nadleśnictwa
Zawadzkie, kierownik zespołu Mariusz
Jamrozik

GRAND PRIX FESTIWALU

Zespół Sygnalistów Myśliwskich „Rabiec”
Zarządu Okręgowego PZŁ w Piotrkowie
Trybunalskim

Nowości wydawnicze

W pierwszej połowie 2014 r. Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie wydał pięć pozycji książkowych. Są to publikacje zawierające zagadnienia związane z lasem, gospodarką leśną, szkolnictwem oraz działalnością leśników.

„Studia i Materiały Ośrodka Kultury Leśnej” to trzynasty tom periodyku wydawanego od 1985 r. Tegoroczny numer zawiera 24 artykuły – materiały pokonferencyjne oraz kronikę OKL.

Zamieszczone w „Studiach...” opracowania zostały przygotowane na II Konferencję Naukową „Las i historia”, która odbyła się w ośrodku w minionym roku. Opublikowane referaty, polskich i zagranicznych autorów, opisują las w wierzeniach i literaturze, szkolnictwo leśne oraz problemy gospodarcze w XIX i na początku XX wieku. W opracowaniu tym znalazły się również artykuły omawiające dokonania zasłużonych leśników oraz aktywność właścicieli majątków ziemskich i lasów prywatnych.

Meandry życia zawodowego leśników znajdziemy w kolejnych czterech publikacjach, jakie wydał w bieżącym roku ośrodek.

„Profesor Bohdan Kielczewski (1912–1998)” jest to drugie wydanie publikacji ukazującej życie i osiągnięcia

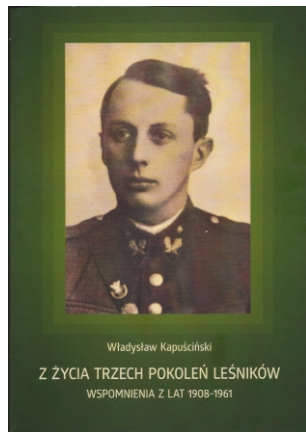
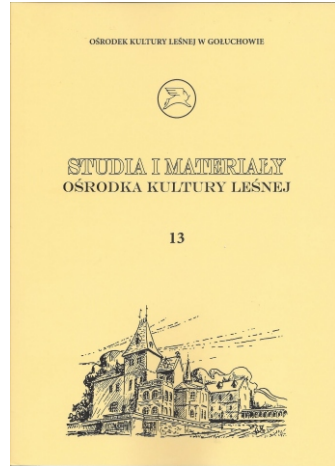
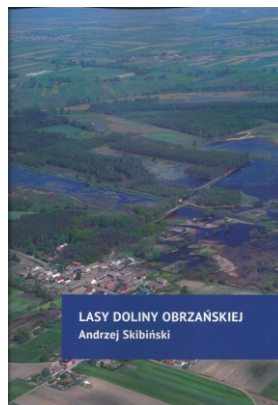
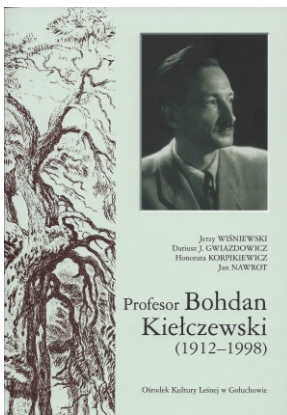
naukowe zasłużonego pracownika Wydziału Rolno-Leśnego Uniwersytetu Poznańskiego. Autorzy książki przybliżyli również działalność społeczną profesora oraz wzbogacili teksty o jego osobiste refleksje. Wydawnictwo to jest bogato ilustrowane archiwalnymi fotografiami i dokumentami, które urozmaicają niebanalny życiorys naukowca. Autorami publikacji są: Jerzy Wiśniewski, Dariusz J. Gwiazdowicz, Honorata Korpikiewicz i Jan Nawrot.

Kolejnym wydawnictwem z cyklu biografie leśników jest książka pt.: „Z życia trzech pokoleń leśników, wspomnienia z lat 1908–1961”. Jest to autobiografia nieżyjącego już Władysława Kapuścińskiego, zebrana i przepisana przez jego syna Ryszarda – leśnika w trzecim pokoleniu. Książka opisuje dzieciństwo i edukację leśną autora oraz jego pracę na terenie Dyrekcji Lasów Państwowych w Radomiu. Publikacja zawiera liczne fotografie rodzinne oraz wykonane w trakcie przyuczania się do zawodu leśnika.

„Lasy Doliny Obrzańskiej” Andrzeja Skibińskiego to wydawnictwo opisujące historię gospodarki leśnej z terenów doliny Obry. Autor omówił także sprawy łowieckie, pracę w lesie oraz codzienne życie leśników z

tego obszaru. Książka zawiera też fotografie i krótkie życiorysy ponad dziewięćdziesięciu leśników pracujących w Nadleśnictwie Żegrowo.

Zagadnienia związane z edukacją leśną i pracą na rzecz dydaktyki i polskich lasów porusza książka „Państwowa Szkoła dla Leśniczych w Białowieży 1929–1936”. Autorka publikacji, Anna Kulbacka, podjęła się próby odtworzenia fragmentu historii szkolnictwa leśnego. Opisała funkcjonowanie ówczesnej szkoły w Białowieży z jej atmosferą i kolorytem. Zamieściła liczne cytaty, fragmenty wspomnień, opowiadań osób związanych z tą placówką. Zebrała również biografie kadry nauczycielskiej oraz absolwentów tejże szkoły. Wydawnictwo zawiera ponad sto archiwalnych fotografii i dokumentów, które znacznie podnoszą jego walory historyczne.

Otwarte wystawy

W Muzeum Leśnictwa – „Oficyna” 4 czerwca 2014 r. otwarto wystawę pt.: „Pamiętajmy o siekierach”, na której prezentowane są zbiory Edwarda Marszałka (fot. P. Ortell)

W tym samym dniu udostępniono do zwiedzania kolekcję fotografii lotniczych Aleksandra Grada pn.: „Nad koronami drzew” (fot. P. Ortell)

W obiekcie muzealnym „Powozownia” od 5 września 2014 r. można zwiedzać ekspozycję fotografii Janusza Tarchalskiego „Kwiaty i pejzaże” (fot. A. Antonowicz)

W sali kolumnowej zabytkowej „Powozowni” również 5 września br. została otwarta wystawa malarstwa Anny Kędziora pt.: „Pory roku”; od lewej: Anna Kędziora, Janusz Tarchalski (fot. A. Antonowicz)

Wernisaż wystaw udostępnionych w piątkowe popołudnie uświetnił koncert Duo Fortepianowe La Vales’ 89, na którym uczestnicy usłyszeli utwory na fortepian m.in. Johanna Brahmsa i Antoniego Dworzaka (fot. A. Antonowicz)

Ośrodki Edukacji Przyrodniczo-Leśnej w Lasach Państwowych

Leśny Kompleks Promocyjny „Las Rychtałskie” Nadleśnictwo Syców

Nadleśnictwo Syców bardzo dużą uwagę poświęca edukacji leśnej społeczeństwa, rozpoczynając od najmłodszych przedszkolaków, do osób w sędziwym wieku. Organizujemy imprezy dopasowane do wieku uczestników, którzy chcą pogłębić swoje wiadomości o przyrodzie, ekologii i roślinach. Dzięki arboretum, które mamy na terenie naszego nadleśnictwa, oferta edukacyjna jest bardzo bogata. Jesteśmy w stanie zaspokoić głód wiedzy wszelkich gości.

Konkurs plastyczny dla dzieci pn.: „Przyroda w moich oczach” odbywający się na terenie arboretum (fot. J. Sęktas)

Ponadto nie mniej ważną działalnością naszego nadleśnictwa jest organizowanie wszelkiego rodzaju konkursów, przeglądów artystycznych, festynów, gier i zabaw rekreacyjnych. Niektóre imprezy, ze względu na dużą popularność, na stałe wpisały się w kalendarz wydarzeń.

Laboratorium – rozmnażanie roślin metodą in vitro (fot. J. Sęktas)

W tym sezonie polecamy odwiedzić nowe miejsca zaaranżowane przez kierownika arboretum leśnego, Stanisława Sęktasa, a przygotowane przez pracowników, m.in. kolekcję mieczyków (*Gladiolus*) czy zbiór jeżówek (*Echinacea*). Poza tym warto zobaczyć resztę kolekcji w arboretum, m.in. różaneczniki (*Rhododendron*), funknie (*Hosta*), róże (*Rosea*), liliowce

(*Hemercoallis*), sosny (*Pinus*) czy trawy ozdobne.

Udogodnieniem dla zwiedzających są wybudowane w tym roku nowe sanitariaty, przystosowane również dla osób niepełnosprawnych. Na parkingu pojawiło się też miejsce wypoczynku zaopatrzone w ławki i stoły.

Bezpłatna edukacja skierowana jest głównie do przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich. Na prośbę zorganizowanych grup dorosłych i emerytów także służymy wiadomościami i pomagamy w uatrakcyjnieniu pobytu.

Ilość osób zainteresowanych arboretum z roku na rok się powiększa. Bywają dni kiedy przyjeżdża 5–6 autokarów z uczniami. Bezustannie współdziałamy z placówkami oświatowymi mieszczącymi się na terenie działania naszego nadleśnictwa, a niekiedy i spoza tego terenu. Obecnie stałą formą współpracy objęte są 24 placówki oświatowe.

Zajęcia z osobami niewidomymi (fot. J. Sęktas)

Olimpiada Wiedzy o Lesie (fot. Arch. Nadleśnictwo Syców)

Fragment Arboretum Leśnego im. prof. S. Białoboka (fot. J. Sęktas)

Ośrodki Edukacji Przyrodniczo-Leśnej w Lasach Państwowych

Fragment Arboretum Leśnego im. prof. S. Białoboka (fot. J. Sęktas)

Delegacja wizytująca arboretum (fot. J. Sęktas)

Wśród nich jest Olimpiada Wiedzy o Lesie. W tym roku ma miejsce już czwarta edycja rozłożona w czasie na etapy: szkolny, gminny i finał w nadleśnictwie. Cyklicznie bierze w niej udział ponad 350 uczniów szkół podstawowych i gimnazjów. Co roku konkurs multimedialny dotyczy innego tematu, w bieżącym jest to „Drewno jest wspaniałe”. Treść prezentacji, profesjonalizm i wiedza uczestników tego konkursu przerasta nasze oczekiwania.

Nie zapominamy o Dniu Dziecka, organizując w arboretum konkursy i zabawy, a zwycięzcy otrzymują w nagrodę rośliny. Co roku przedszkolaki uczestniczą w konkursie pt. „Z przyrodą za Pan Brat” ucząc dorosłych, jak powinni zachowywać się w lesie i jak chronić środowisko. W tym celu przygotowują różne inscenizacje, piosenki i tańce.

Dla szerszego grona społeczeństwa organizujemy festyny, które swym zasięgiem obejmują gminę Syców i gminy ościennie. Na 80-lecie Lasów Państwowych byliśmy organizatorami mistrzostwa Polski w Biegach Przełajowych. Z okazji Międzynarodowego Dnia Lasu zorganizowaliśmy festyn, na któ-

rym frekwencja i wachlarz przygotowanych propozycji był godny wielkiego wydarzenia w regionie.

W tym roku z okazji 90-lecia LP zorganizowaliśmy w Parku Miejskim festyn pt. „Las dla ludzi”. Na uczestników czekało wiele atrakcyjnych stoisk: z rzeźbami w drewnie, produktami z drewna, narzędziami do produkcji leśnej dawniej i dziś, roślinami ozdobnymi z Arboretum Leśnego im. prof. Stefana Białoboka. Na scenie czas umilały występy dzieci i młodzieży z placówek oświatowych prezentując tematykę leśną oraz ochrony środowiska.

Ogromnym powodzeniem cieszyło się rozpoznawanie podłoża na ścieżce z materiałów leśnych. Nie mniejsze zainteresowanie wzbudził wybór przez uczestników festynu najlepszej spośród 240 wystawionych prac pt. „Nie zaśmiecaj lasu”. Kto pojawił się na imprezie w parku mógł zaopatrzyć się w materiały informacyjne nadleśnictwa na stoisku z folderami, gadżetami i nagrodami. Sporą uciechę miały dzieci budując drewniany domek. Zaś pokaz ogromnych maszyn do pozyskiwania drewna w lesie –

harvester i forwarder, dostarczył ogromnych przeżyć dorosłym i dzieciom.

Czesław Pawlikowski, Nadleśnictwo Syców

Plener malarski dla młodzieży (fot. J. Sęktas)

Festyn pt.: „Las dla ludzi” zorganizowany w Parku Miejskim w Sycowie (fot. J. Sęktas)

Przedszkolaki na zajęciach w arboretum (fot. J. Sęktas)

Zadanie

Z niektórych roślin leśnych możemy zbierać owoce i robić z nich przetwory lub herbaty. Obejrzyj rysunki owoców i połącz je z nazwą rośliny i produktem.

leszczyna pospolita

bez czarny

róża dzika

jałowiec pospolity

głóg dwuszyjkowy

borówka czarna

HUMOR

Wydawca: Ośrodek Kultury Leśnej, ul. Działynskich 2, 63-322 Gołuchów, tel./faks (62) 761-50-45, 761-50-46, www.okl.lasy.gov.pl, e-mail: okl@okl.lasy.gov.pl

Redakcja: Barbara Czornik – redaktor naczelny, Alicja Antonowicz, Joanna Zalejska-Niczyporuk

Stała współpraca: Rafał Walendowski

Opracowanie i skład: Joanna Zalejska-Niczyporuk

Fotografie: Alicja Antonowicz, Patryk Ortell, Jarosław Sęktas

Okladka: Raróg górski, fot. Patryk Ortell

Korekta: Katarzyna Wawrzków

Druk: FC Druk, Michał Fiec, Czermin 55, Czermin 63-304

Dofinansowano ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu

Żółw błotny – *Emys orbicularis* (Linnaeus, 1788)

Występowanie

Gatunek w Europie ma szeroki zasięg występowania. Można go spotkać niemal na całym kontynencie poza Wyspami Brytyjskimi i Skandynawią. Jego obecność notowana jest aż po zachodnią część Azji Mniejszej i północną Afrykę.

W Polsce ma bardzo porozrywany zasięg. Występuje we wszystkich regionach, poza górami. Największe skupisko stanowisk znajduje się na Polesiu Lubelskim (m.in. Poleski Park Narodowy, Chełmski Park Krajobrazowy, Sobiborski Park Krajobrazowy i Lasy Włodawskie). Żółw błotny spotykany jest również na Pojezierzu Mazurskim, Równinie Radomskiej, Ziemi Lubuskiej i w Wielkopolsce. W pozostałej części kraju notowany jest sporadycznie, ale obserwacje dotyczą zazwyczaj pojedynczych okazów.

Najwięcej żółwi błotnych odnotowano w woj. lubelskim, lubuskim i zachodniopomorskim, a najmniej w województwach: kujawsko-pomorskim, małopolskim i podkarpackim. Polska populacja liczy około 700–800 osobników, a dalszych 150 żółwi przebywa w ogrodach zoologicznych.

Cechy gatunku

Żółw błotny należy do podrzędu żółwi skrytoszyjnych, których cechą jest chowanie szyi pod pancierz. Ma masywną budowę ciała i osiąga w naszym kraju maksymalną długość 20–25 cm oraz 1,5 kg masy ciała. Posiada owalny pancierz ochronny, składający się z części: grzbietowej – karapaksu oraz części brzusznej – plastronu. Obie części połączone są ruchomym spojeniem zwanym mostem. Pancierz zbudowany jest z płaskich płyt kostnych pokrytych z zewnątrz cienkimi rogowymi tarczami, najczęściej jest to 38 tarcz różnej wielkości, zazwyczaj w regularnym układzie, ale zdarzają się odstępstwa. U osobników rodzimych najczęściej zabarwiony jest na czarno, brązowo-czarno lub szaro z dodatkowymi jasnymi plamkami (u młodszych osobników). Głowę żółwia pokrywa gładka i cienka skóra. Na jej szczycie znajdują się otwory nosowe, a po bokach – oczy zaopatrzone w ruchome powieki. Szyja jest długa, od spodniej strony pomarszczona i chropowata. Kończyny są mocne i dobrze umięśnione. Kończą się 5 ostrymi pazurami (w tylnych kończynach piąty pazur jest zredukowany). Palce łączy błona pławna. Ogon jest silnie umięśniony, grubszy u nasady.

Żółw błotny w środowisku naturalnym (fot. Arch. OKL)

Żółw błotny, wbrew obiegu opinii, na lądzie porusza się dość szybko. Ma dobrze rozwinięty węch i wzrok. Jest zwierzęciem zmiennocieplnym.

Okres aktywności żółwia trwa około pół roku. Rozpoczyna się w trzeciej dekadzie marca lub w pierwszych dniach kwietnia, a kończy późnym latem. Zimą hibernuje w mule zalegającym na dnie zbiorników wodnych.

Biotop

Żółw błotny spędza większą część swojego życia w wodzie, tam też zdobywa pokarm, kopuluje i hibernuje. Zbiornik wodny opuszcza na krótko w celu wygrzewania się na słońcu i złożenia jaj. Preferuje niewielkie jeziora, starorzecza, moczary, podmokłe łąki, zarośnięte przy brzegach, o szybko nagrzewającej się wo-

Ciekawostki

Żółwia błotnego w przeszłości nazywano „gwizdakiem” i „żelazną żabą”.

Pierwszą wzmianką o występowaniu żółwia błotnego na ziemiach polskich, jako gatunku pospolitego na Warmii i Mazurach w XVI wieku, jest adnotacja pruskiego kronikarza Wolfa.

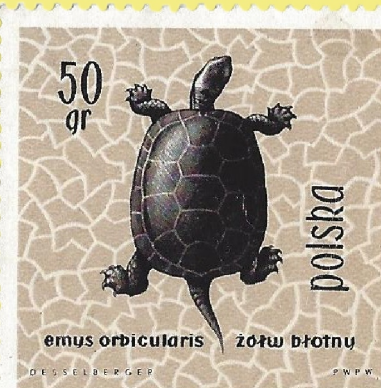
U żółwi występuje temperaturowy mechanizm determinacji płci: z jaj inkubowanych w wyższych temperaturach wykluwają się samice, w niższych – samce.

W wierzeniach dawnych cywilizacji żółw był utożsamiany z istotą nadprzyrodzoną, a jego motyw można znaleźć w wielu kulturach.

Żółw błotny miał szerokie zastosowanie w medycynie ludowej, jego krew używano jako odtrutkę na jad żmii, z kolei mięso i żupę żółwiową polecano chorym na gruźlicę.

Żółw błotny pojawił się na znaczkach pocztowych kilkunastu państw, w 1963 roku został upamiętniony na znaczku Poczty Polskiej w serii Płazy i Gady chronione.

Wydano w 2002 roku monety kolekcjonerskie o nominałach 2 i 20 zł z podobizną żółwia błotnego.

emys orbicularis żółw błotny

Sylwetka żółwia i porównanie jego wielkości [źródło: „Ilustrowana encyklopedia zwierząt Polski”, Carta blanca, Marek Szokalski (pod red.), Warszawa 2009]

Zarówno głowa, szyja, kończyny, skóra pachwin i ogon mogą mieć dodatkowe, kontrastowe upstrzenie, ale bywają też osobniki zupełnie tego pozbawione.

Płec dorosłego osobnika można rozpoznać bez trudności. Samice są nieco większe. Ich karapaks jest bardziej wypukły. Plastron jest płaski, w odróżnieniu od samców, u których jest wklęsły. Kolor plastronu samców jest ciemny, grafitowy, ciemnobrązowy lub czarny, samiec z kolei – ciemny z dużymi jasnymi plamkami, pasami lub rzadko – całkowicie żółty. Tęczówka oka u samców ma kolor pomarańczowo-czerwony lub brązowy, u samicy – żółty lub brązowy z licznymi żółtymi plamkami. Kończyny samców mają nieco dłuższe i bardziej zakrzywione pazury. Posiadają również dłuższy ogon.

dzie. Żółw zasiedla również wody wolno płynące, np. strumienie, kanały i rowy melioracyjne. Zazwyczaj przebywa w pobliżu roślinności, która jest dla niego gwarantem bezpieczeństwa (ukrywanie się, polowanie). Zbiorowiska roślinne, które wybierają żółwie, dostarczają im nie tylko schronienia, ale są również miejscem bytowania wielu drobnych zwierząt stanowiących ich pokarm.

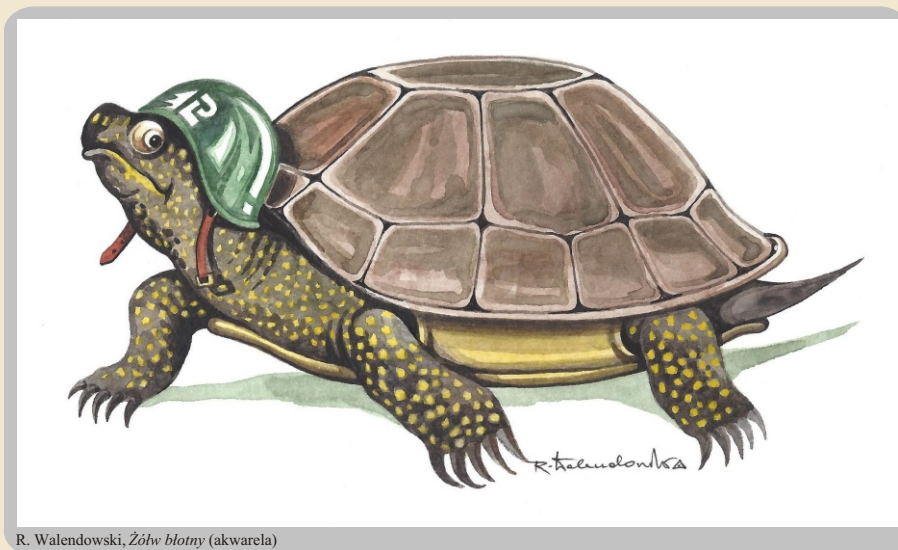
Pożywienie

Pokarm zdobywa w środowisku wodnym. Jest mięsożerny i żywi się owadami, mięczakami, płazami, ich kijankami oraz drobnymi rybami. Wysoki udział w diecie stanowią lądowe stawonogi, które wpadają do wody. Znane są również przypadki odżywiania padliną. Żółw błotny wykazuje różne strategie polowania, niekiedy podpływa do ofiary bez zbytniego pośpiechu i gwałtownym wyrzutem głowy stara się ją pochwycić, innym razem w bezruchu wyczekuje na zdobycz. Pokarm rozszarpuje pazurami, a niewielkie ofiary połyka w całości. Żółw nie ma zębów, a do rozcinania pokarmu służą mu szczęki.

Wykształcił się u niego mechanizm ograniczający na kilka miesięcy intensywność pobierania pokarmu.

Rozmnażanie

Okres godowy żółwia błotnego rozpoczyna się pod koniec kwietnia lub na początku maja i trwa około dwóch tygodni. Gody odbywają się w miejscach zacisznych, na płycznach. Po około miesiącu od aktu kopulacji samica składa jaja w piasku w komorze w kształcie gruszki o głębokości ok. 15 cm. Gniazdo jest umieszczone w dobrze nasłonecznionym miejscu i znajduje się niekiedy w odległości

R. Walendowski, Żółw błotny (akwarela)

nawet kilkuset metrów od zbiornika wodnego. Składane jaja po wyciągniętej tylnej łapie samica delikatnie wprowadza do komory, którą szybko zasypuje piaskiem.

W Polsce żółw błotny składa jaja tylko raz w roku, zazwyczaj w czerwcu. Samica składa 9–18 jaj. Rozwój zarodków trwa ok. 100 dni. Młode w sprzyjających warunkach wykluwają się w połowie sierpnia. Niestety część zarodków ginie, nie zdąży się wykluc przed nadejściem jesiennych przymrozków.

Świeżo wyklute młode mierzą zaledwie 2,5 cm długości. Początkowo ich pancerz jest bardzo miękki i młode żółwie stanowią łatwą zdobycz dla drapieżników. Wędrowka młodych do wody następuje w końcu lata. Osiąganie dojrzałości płciowej przez samice w Polsce ocenia się na 12–15 lat. Rozmnażanie się i odnoszenie sukcesu reprodukcyjnego przynosi najlepsze wyniki na Pojezierzu Łęczyńsko-Włodawskim.

Zagrożenia

Na spadek liczebności populacji mają wpływ degradacja środowiska naturalnego (urbanizacja, rozwój rolnictwa), niekorzystne zmiany w środowisku wodnym, (mała ilość opadów, zarastanie zbiorników wodnych i ich otoczenia, zanieczyszczenia) oraz zmiany stosunków wodnych (melioracje, osuszenie, regulacja koryt). W przeszłości powodem ograniczenia liczebności wielu europejskich populacji mogły być pozyskiwanie i konsumpcja żółwia, odławianie go w celach naukowych oraz wyrabianie przedmiotów użytkowych z pancerza.

W środowisku naturalnym dorosły żółw ma niewielu wrogów, natomiast młode i hibernujące żółwie narażone są na liczne ataki (m.in. lisy, jenoty, borsuki, wydry), na zniszczenia narażone są również jaja i miejsca lęgowe. Do zagrożeń należą również działalność wędkarska i rybacka, wzmożony ruch samochodowy i wyłapywanie do terrariów.

Ochrona

Żółw błotny jest gadem wpisanym do „Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt”

oraz na Czerwoną listę IUCN (Międzynarodowa Unia Ochrony Przyrody i Jej Zasobów). Jest gatunkiem wysokiego ryzyka i silnie zagrożonym. Ochroną prawną objęto go już w 1935 roku. Konieczność ta wynikała z eksploatacji gatunku i gwałtownego zmniejszania się liczebności. Zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem o ochronie gatunkowej, ustala się wobec niego całoroczne i okresowe strefy ochronne obejmujące miejsca rozrodu i regularnego przebywania. W Polsce utworzono kilka rezerwatów chroniących siedliska: „Ostoja Żółwia Błotnego” w Dorzeczkowie k. Leszna, „Żółwiowe Błota” na Pojezierzu Łęczyńsko-Włodawskim. Stanowiska występowania chronione są także w parkach narodowych: Białowieskim, Drawieńskim i Poleskim.

Czynna ochrona tego gatunku polega na obserwacji żółwi na lęgówiskach i zabezpieczaniu składanych jaj przed drapieżnikami, w sytuacjach koniecznych zabieraniu jaj w końcowym okresie inkubacji, opiece nad wyklutymi osobnikami, przetrzymywaniu, a następnie wypuszczeniu do środowiska naturalnego. Dotychczas zdołano uratować w ten sposób kilkaset młodych osobników i wsiedlić do środowiska. Działania takie miały miejsce w północnej części Pojezierza Pomorskiego, Borach Dolnośląskich i na Dolnym Śląsku.

Gatunek podlega Konwencji Berneńskiej i Dyrektywie Siedliskowej Unii Europejskiej.

Opracowanie: Alicja Antonowicz

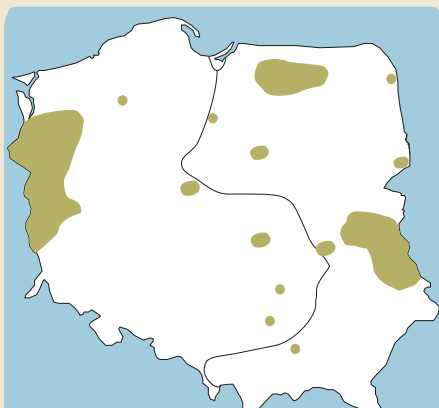
Konsultacja merytoryczna: Tadeusz Mizera

Literatura

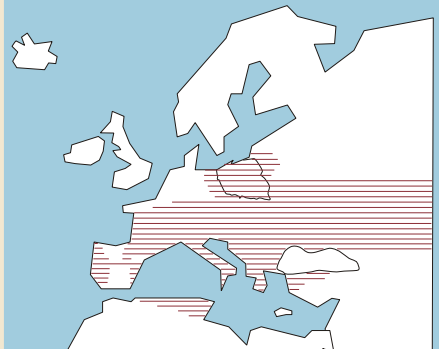
1. Abramowicz J. i in. 2009. „Ilustrowana encyklopedia zwierząt Polski”. Carta Blanca, Warszawa.
2. Jabłoński A. 1998. „Żółw błotny. Monografia nr 3”. Lubelski Klub Przyrodniczy, Świebodzin.
3. Mitrus S., Zemanek M. 2000. „Ginące i chronione gatunki zwierząt. Żółw błotny”. W: „Parki Narodowe” 4.
4. Najbar B. (pod red.). 2001. „Monografie przyrodnicze. Żółw błotny”. Wydawnictwo Lubelskiego Klubu Przyrodniczego, Świebodzin.
5. „Polska czerwona księga zwierząt, Kręgowce”. 2001. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa.

Strony internetowe

1. „Żółw błotny *Emys orbicularis orbicularis* (Linnaeus, 1758)”. Biblioteka Monitoringu Środowiska. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska http://siedliska.gios.gov.pl/pdf/przewodniki_metodyczne/przewodnik_metodyczny_1220.pdf [dostęp: 25.03.2014]

Obszar występowania żółwia błotnego w Polsce [źródło: „Ilustrowana encyklopedia zwierząt Polski”, Marek Szokalski (pod red.), Carta Blanca, Warszawa 2009]

Zasięg występowania żółwia błotnego w Europie [źródło: „Polska czerwona księga zwierząt. Kręgowce”, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa 2001]